

*Praslovanska dialektizacija
v luči etimoloških raziskav*

*Ob stoti obletnici rojstva
akademika Franceta Bezlaja*

ZBORNİK REFERATOV
Z MEDNARODNEGA ZNANSTVENEGA SIMPOZIJA
V LJUBLJANI, 16.–18. SEPTEMBRA 2010

UREDILI
METKA FURLAN IN ALENKA ŠIVIC-DULAR

Ljubljana 2012

О лексичкој породици псл. **brъstь/*brъstь* 'пупољак, изданак; храна за стоку'

У раду се разматра ареал, семантика и порекло лексичке породице псл. **brъstь* f./**brъstь* m. 'пупољак, изданак', посебно развијене у јужнословенским језицима. Уз коментар досадашњих етимолошких тумачења дате лексеме, чини се покушај да се на основу новог, релевантног дијалекатског материјала утврди које од тих тумачења има најизгледније перспективе.

Кључне речи: прасловенски језик, јужнословенски језици, српски језик, лексика, **brъstь* f./**brъstь* m., ареал, семантика, етимологија

1. Лексичка* породица псл. именице **brъstь* f./**brъstь* m. 'пупољак, изданак' обухвата низ изведеница: именице **brъstina* f. и **brъstъje* coll., глаголе **brъstati* (se), **brъstěti*, **brъstiti* (se), **obbrъstiti*, придеве **brъstъnatъ*(jъ) и **brъstъnъ* (в. ЭССЯ 3:57–59, id. 26:123; SP 1:399–400).

2. Ареална распрострањеност наведених облика није уједначена. Најшире је посведочена именица **brъstь* f./**brъstь* m. – што јој даје статус општесловенске речи – мада је њено присуство далеко израженије на југу словенског простора, док се на северу оно своди на појединачне дијалекатске и ретке књижевне потврде: слч. поет. и дијал. *brost*¹ 'пупољак из којег се развија цвет', 'пупољак на дрвету', дијал. и *brosk* 'id.', чеш. дијал. *brozd* 'заметак пупољка на дрвету', *brozg* 'id.', длуж. ретко *baršć* 'пупољак, изданак', пољ. дијал. *brość* 'замец нових листова који се ујесен појављују на буковим гранама' (< укр.), рус. дијал. *брость* 'пупољци на жбуну' (SP 1:400).

* Овај чланак је резултат рада на пројекту 178007 „Етимолошка истраживања српског језика и израда *Етимолошког речника српског језика*“ који у целини финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

1 Безлај сматра да је слч. *brost* из украјинског (Bezljaj 1:48 s.v. *břst*).

2.1. Глаголи **br̥stati (se)* и **br̥stiti (se)* ‘терати пупољке, изданке’, ‘јести брст’ у SP s.v. нису окарактерисани као дијалекатски, али је наглашено да се јављају у јужно- и источнословенским језицима (од ових последњих заправо само у украјинском). Исти ареал имају именице **br̥stina*, **br̥stьje* и придев **br̥stьnatъ(jь)* (који се у ЭССЯ s.v. коментарише као занимљива српскохрватско-словеначко-украјинска творбена изоглоса), док су облици **br̥stěti* и **br̥stьnъ* у ЭССЯ s.vv. реконструисани само на основу словеначких потврда (због чега је и њихова прасловенска старина дискутабилна).

3. Иако на први поглед изгледа да се ради о непроблематичној речи, преглед понуђених тумачења нам казује да она заправо нема општеприхваћену етимологију. У оптицају су углавном два решења: свођење на ие. **bhrud-ti-s* (**bhreu-d-*) ‘ницати, бујати’, са паралелама стенг. *br̥otan* ‘ломити’, стисл. *brióta* ‘id.’, ствнем. *proz* ‘пупољак, изданак’, срвнем. *broz* ‘id.’, *briezen* ‘ломити, кидати (гране, гранчице)’, нем. *Brosamen* ‘мрва хлеба’, лат. *frutex* ‘жбун, грм’, *fruticāre* ‘терати младице’ (Bezljaj 1:48; БЕР 1:84; Machek 487 s.v. *prtiti*) или на ие. **bhreu-s-* ‘бујати, надимати се’, са паралелама агс. *brustian* ‘терати пупољке’, стир. *bruinne* ‘груди’, агс. *br̥ost* ‘id.’, енг. *breast*, нем. *Brust*, срвнем. *briustern* ‘брекнути’ (Skok 1:218; Snoj 61). Фасмер (1:219) не нуди коначно решење за рус. *бростъ*, поводом укр. *бростъ* равноправно се наводе оба горепоменућа тумачења (ЕСУМ 1:264), пољ. *brośc* не коментарише се ни у једном од пољских етимолошких речника (Brückner, Sławski, Boryś, Wańkowski), чеш. *brosk, brozg, brozd* Machek не помиње, баш као ни Schuster-Šewc дљуж. *baršć*.²

3.1. Проблем није једнозначно решен ни у прасловенским речницима. У краковском се лаконски каже: “Најближи еквивалент: агс. *brustian* ‘терати пупољке’, са апофонијом срвнем. *briustern* ‘брекнути’. Исти корен као у *br̥uchъ, br̥ucho* (< ие. **bhreu-s-* ‘надимати се; терати пупољке, изданке’)” (SP 1:400). У московском се, поред одбацивања извођења из ие. **bhrud-ti-*, успоставља нова дилема: или је у питању сродство са агс. *brustian* ‘терати пупољке’, даље са гот. *brusts* ‘груди’, ствнем. *brust* ‘id.’ – све у крајњој линији из ие. **bhreus-* ‘бујати, надимати се’, или сродство са глаголом **br̥sati* уз развој значења ‘откинуто (за сточну храну)’ > ‘пупољак, изданак, лист’, при чему се упућује на Младеновљево довођење у везу буг. *брѣст* са буг. *бруля, бруся* (ЭССЯ 3:58).³

4. Питање порекла разматране речи није, међутим, и једина недоумица у вези с њом. Чињеница да паралелно постоје облик мушког и женског рода **br̥stь m.* и **br̥stь f.* у речницима се углавном не коментарише. Једино се у SP претпоставља да тај паралелизам можда одражава стару функционалну опозицију – реч са појединачним значењем : колектив (SP I.c.). Нема слагања ни око тога који је об-

2 Има само *baršć* у значењу ‘Sprosse im Karren’ (Schuster-Šewc 21).

3 За буг. *бруся* в. SP 1:393 s.v. **brusiti*, уп. тамо и мак. дијал. *брѹс’ам, брѹсиш* ‘млатити воће бацајући на њега штап’; ЭССЯ 3:48–49 s.v. **brusiti (se)*, уп. тамо и рус. дијал. *брусѹтъ* ‘скупљати лишће за храну стоци’.

лик примаран. Скок сматра да је првобитни облик фемининум, те да је у питању апстрактум на *-i* добијен помоћу суфикса *-tь* од ие. основе *bhreus- ‘пупољити’. Његово првобитно значење било је ‘пупољење дрвећа > младица, пупољак > храна за ситну стоку’ (Skok 1:218 s.v. *br̥st*).

4.1. Сној пак полази од облика мушког рода (фактички то чини и SP) и псл. *brъstь (< ие. *bhrus-tó-) тумачи као првобитно трпни партицип у значењу ‘набрекао’ који се значењски специјализовао у ‘набрекли део гране’, тј. ‘младица, изданак, пупољак’ (Snoj 61 s.v. *br̥st*).

5. Данашњи ареал ове лексичке породице, оцртан већ на прасловенском плану, показује њено снажно присуство на словенском југу и (нешто слабије) на простору украјинског језика, док су на преосталом, великом делу словенске територије сачуване само усамљене и спорадичне потврде носеће речи.⁴

6. У јужнословенским језицима у оквиру ове породице формиран је велики број деривата. Поред континуаната поменутих псл. облика, у с.-х. су забележени и облици: *бр̥снѣк* ‘млада шума намењена стоци за бршћење’, *бр̥сно* ‘дрво за бршћење’, *бр̥стѣк* ‘брсник (в.)’, *бр̥стана* ‘животиња која брсти’, *бр̥стача* ‘id.’, *бр̥стѣља* ‘id.’, *бр̥стинаст* ‘сув као брстина, тј. гола, сува грана’, *бр̥стѣнати* ‘тући, бити брстином’, *бр̥стѣница* dem. ‘брсната грана; гола, сува грана’, *бр̥стѣнка* dem. ‘id.’, *бр̥стѣње* ‘брсник (в.)’, *бр̥стѣиш* ‘id.’, *бр̥стѣока* ‘брстана (в.)’, *бр̥шѣага* ‘гола, сува грана’, *бр̥штевац* ‘планина где летује стока’, *бр̥штина* ‘брсната грана’ (РСА); у словеначком: *brstičje* ‘пупољци; младице, изданци’, *brstič* dem. ‘пупољак, изданак’, *brstika* ‘изданак, младица’, *brstina* coll. ‘младице, изданци’, *brstít* ‘пун пупољака, изданака’, *brstnátiti se* ‘добијати брст’, *brstovina* ‘brstina (в.)’, *brstovje* ‘пупољци, изданци’ (Pleteršnik); у бугарском: *бр̥стѣвина*, *бр̥стѣница* ‘окресано, од стоке обрштено дрво намењено за огрев’, *бр̥стѣвам* ‘јести брст’, *забр̥стѣя*, *забр̥стѣвам* ‘почети брстити’, *набр̥стѣя*, *набр̥стѣвам* ‘набрстити се’ (BER 1:84; Sadnik/Aitzetmüller § 343); у македонском: *забр̥сти* ‘почети брстити’, *побр̥сти* ‘брстити мало, краће време (о кози)’, *набр̥сти се* ‘набрстити се’ (PMJ).

6.1. У украјинском језику забележени су облици: *бр̥стѣок* ‘грана која носи плодове, воће; стабло, дебло’, дијал. *бр̥стѣвати* ‘хранити се брстом’, *вѣбр̥ст* ‘избијање листова’, *вѣбр̥стѣтити* ‘истерати пупољке’, *зѣбр̥стѣ* ‘пупољци на воћкама’, *набр̥стѣтитися* ‘пупити’, *набр̥стѣтитися* ‘id.’, *розбр̥стѣтитися* ‘распуцити се’ (ЕСУМ 1:264; Sadnik/Aitzetmüller § 343).

7. Ако пођемо од ономасиологије пупољка, изданка коју претпостављају два најчешће помињана тумачења псл. *brъstь/*brъstь (извођење из ие. *bhreu-s- ‘schwellen; spriezen’ (Pokorny 170–171) или из ие. *bhreu-d- ‘spriezen, schwellen’ (id. 169)) – тј. ‘нешто испупчено, надувено, набрекло, обло’ или ‘нешто што клија,

4 Некадашње присуство ове речи у белоруском, према тумачењу датом у ЭСБМ 1:381, потврђује именица *бр̥снѣя* ‘плесан на води’ < *бр̥снѣць* ‘покривати се плесни’ < **бр̥снѣтѣи* (**brъstьněti*) < **brъstь* (другачије ЭССЯ 3:42 s.vv. **br̥sněti*, **br̥snь*; Sadnik/Aitzetmüller § 342).

ниче, избија' – видећемо да та тумачења имају потпору и у другим ие. називи-ма дате реалије. Тако се у словенским језицима најчешћи назив за пупољак (с.-х. *пупољак*, мак. *пупка*, слн. *pôpek*, буг. *пџпка*, чеш. *pupen, poupě*) своди на псл. **pъpъ* 'нешто отечено, надувено', од ие. ономатопејског корена **ratp-* 'надимати се, бубрити, отицати' (Skok 3:78–79 s.v. *pûp*; Bezlaј 3:87; Snoј 545; БЕР 6:64–65; Machek 500 s.v. *pupek*; ESJS 695), чија је звучна варијанта **bamb-* дала назив пупољка у литавском: *bumbūlis, bumbulys, buñbulas* (Fraenkel 1:64 s.v. *buñburas*; Pokorny 94 s.v. **ba^xmb-*, **bha^xmbh-*, **pa^xmp-*, **pha^xmph-*; Аникин 1998:65–66 s.v. **bъpъl'ъ*).

7.1. У основи ономатопејског порекла јесте и полј. *pąk, pączek* (такође чеш., слч. *puk*) < зап.-слов. **pъkъ* 'нешто испупчено, надувено; пупољак', девербал од псл. **pъkati* 'пуцати, прскати, распрскавати се' (Borys 420, 424 s.v. *pękać*; Wañkowski 2:537–538 s.vv. *pęk 1, pękać*). Глаголи **pъçiti*, **pęknoti* имају значење 'надути се' (уп. ЭССЯ 22:226 s.v. **napъçiti se*).

7.2. Рус. *почка* своди се на псл. **pъt'ъka* 'нешто округло, нпр. грумен, ками-чак, коштица, пупољак', дериват слабо посведоченог псл. **pъt'a* 'нешто надувено, набујало, заокругљено, округло' < ие. **pu-t-* : **pu-* : **reu-* : **rou-* 'надувати, надувен, набрекао' (Borys 1999:98–99; Фасмер 3:348 s.v. *пóчка II*).⁵

7.3. Енг. *bud*, које се у Оксфордском етимолошком речнику третира као реч непознатог порекла (Onions 123; в. и Skeat 77), Покорни ставља међу континуанте ие. **b(e)u-*, **bh(e)ǵ-* 'дувати, надувати, натећи, набубрети, набрекнути, набујати, надути се, нарасти' (Pokorny 98–99).

7.4. За ит. *bòccio, bocciolo* претпоставља се да је истог порекла као *bòccia* 'глава' које се своди на **bokkja* или **böttia* 'округли предмет', али нема сагласности у погледу крајњег порекла тих облика (DELI 151 s.v. *bòccia*).

7.5. Нем. *Knospe* на синхронном плану сврстава се међу речи са иницијалним *kn-* које означавају задебљале предмете (Kluge 505 s.vv. *Knospe, Knopf, Knoten*), али се етимолошки своди на ие. **gn-eu-bh-* < **gen-* 'стиснути, стегнути, поломити, сломити се (у себи); нешто стиснуто, згрудвано' (Pokorny 371–372).

7.6. Основно значење 'ницати, клијати, пробијати, избијати' реализовано је у два енг. назива за 'младицу, изданак': *shoot* < *sceōtan* < **skeutan-* (Skeat 558), у крајњој линији од ие. *(*s*)*keud-* 'бацити, стрелјати, гађати, пујдати, хушкати, подбадати', *intr.* 'излетети, сунути, јурнути, журити, хитати, и з б и ј а т и, и з н и ћ и [овде и даље проред М.Б.], шикнути' (Pokorny 955–956) и *sprout* < **sprūtan-* (Skeat 592), у крајњој линији од ие. **spreu-d-* 'шикљати; брзо изићи, показати се; н и - ц а т и, к л и ј а т и, и з б и ј а т и' (Pokorny 993–994), као и у фр. *pousse* 'пупољак, изданак, младица', изведеници од глагола *pousser* 'гурати; избијати, ницати, расти' < лат. *pulsare* 'ударати, лупати, тући; поново израсти, гурнути, одгурнути' (Bloch/Wartburg 479; Picoche 543 s.v. *pousser*; уп. и Dauzat/Dubois/Mitterand 593).⁶

5 Покушаји да се рус. облик одвоји од осталих слов. облика и веже за рус. глаголе *чкать, чикать, чкнутъ, прочкнутъся* 'прскати, пуцати тј. отвари се (о пупољцима)' (Miklosich 38; Verneker 166) – које одбацују Фасмер l.c., ЕСУМ 4:547 s.v. *пóчка* – према ЭСБМ 9:314–315 s.v. *пóчка*₂ имају пуну семантичку заснованост јер у основи њихове номинације лежи значење 'отварати се'.

6 Овој групи назива можемо придружити и фр. *bouton* 'пупољак', изведено од глагола *bouter* 'гурати' (Dauzat/Dubois/Mitterand 105; Bloch/Wartburg 81–82 s.v. *bouter*; Picoche 79–80 s.v. *bout*,

8. Међутим, ако погледамо значења која именица *брст* има у дијалектима српског језика (а слична је ситуација и у македонском⁷ и бугарском⁸), видећемо да она махом не одражавају основну семантику испупчености, надувености, облости (‘пупољак’), као ни клијања, ницања, избијања (‘изданак’), већ да су то ужа, специјализована значења којима се потенцира чињеница да се ради о врсти хране за стоку, ул.: *брст* ‘гране, пупољци и лишће као сточна храна’ ист.-бос. Ере (Реметић), ‘ситно жбуње које брсти стока; гране са сувим лишћем’ Доњи Рамићи (Malbaša), *брс*, -сти f. ‘грање са кога је опало лишће (у зимској сезони), погодно да га стока брсти’ Стара ЦГ (Пешикан), ‘одсечено грање, са листопадне шуме, даје се зими стоци да једе’ Прошћење (Вујичић), ‘грање које се сече зими да би се прехраниле козе и говеда’ Бањани (грађа ЕРСЈ), ‘лишће и младике дрвећа које једе, брсти стока’ Загарач (Ћупићи), *брс*, *брсти* f. ‘букове гранчице с пупољцима које се зими секу да би их стока јела’ Васојевићи (СТИЈОВИЋ), f./m. ‘гранчице са лишћем којима се стока храни’ Пива (Гаговић), ‘младе гране дрвећа које стока брсти’ Васојевићи (Боричић), *брст* m. ‘шума за бршћење’ Лесковац (Митровић), *брс* ‘оно што се брсти’ Тимок (Динић), *брс* m. ‘ситна шума и грмље које стока брсти’ Суви Дол (Златановић), *брс* ‘шумарак где стока може да брсти’ Пирот (Живковић).

8.1. Слично стоји ствар са глаголима *брстити*, *брстати*, *брстети* који су поред примарног значења ‘терати пупољке, лишће’ развили и секундарно – ‘откидати устима и јести (брст, лишће са грана и жбуња)’, ул.: *брстити* ‘јести лишће са скресаних грана’ Прошћење (Вујичић), ‘јести сирово ситно грање’ Бањани (грађа ЕРСЈ), ‘откидати и јести брст’ Поткозарје (Далмација), ‘јести брст’ ист.-бос. Ере (Реметић), *брстити* ‘одгризати лишће и младике’ Дрвар (Јовичић), *брстит* ‘јести лишће и младе изданке (о стоци)’ Загарач (Ћупићи), *брснџити* pf. ‘откинути устима и јести (брст, лишће)’ Пива (Гаговић); *набрстити се* ‘најести се листа брстећи’ Поткозарје (Далмација), *набрстит се* ‘нахранити се младим гранама с пупољцима и лишћем (о говечету, коњу)’ Васојевићи (Боричић), *набрстит се* ‘најести се бршћењем, тј. откидањем лишћа’ Загарач (Ћупићи); *обрстит* ‘почупати, покидати све лишће с брстине’ id. (ibid.); *брстати* ‘јести, чупкати траву, пасти (углавном о шарану)’: Сад кад ту вода улије по трави, ондак ту он [шаран] брста ту траву, пасе је Перлез (Михајловић/Vuković); *брстет*, *брсти* ‘скидати лишће и гранчице са грана (о стоци)’, (за-, из-, на-, о-) *брстет* Гораждевац (Букумирић), *бршћети*, *брстит* ‘зубима откидати и јести лишће, пупољке и гранчице (о стоци)’ Ускоци (Станић).

8.2. На први поглед би се рекло да је у јужнословенским језицима дошло до семантичке специјализације, која ипак није у једнакој мери захватила читаву територију. Она је најизраженија у српском, македонском и бугарском, где

bouter), позајмљено у ит. *bottone* ‘id.’, првобитно у ботаничком значењу ‘клица, изданак’ (DELI 159–160) и шп. *botón* (каст.) ‘id.’ (Diego 67).

7 Уп. мак. дијал. *брс* m. ‘младе храстове гранчице (заједно са лишћем) од којих се прави лисник као храна за овце у зимском периоду’ ји. Егејска Македонија (Пеев), Кукуш (Пеев 1988).

8 Уп. буг. дијал. *брст* ‘насечени пупољци с лишћем за зимску исхрану стоке’ (БЕР 1:84).

преовлађује секундарно значење именице и глагола. У хрватском и словеначком тај однос је равномернији.⁹ У свим осталим словенским језицима (укључујући и украјински) забележено је само основно значење именице (‘пупољак, изданак’), а глагол је, као што је већ речено, потврђен само у украјинском, најчешће у основном значењу. Ипак је и у украјинском потврђено значење ‘хранити се брстом’ код дијалекатског глагола *бростувати*, уп. буг. *брџтувам*, срп. дијал. *брџује* Пирот (Златковић). Укр. дијал. *бростувати* образовано је по истом моделу као дијал. *брунькувати* ‘јести пупољке’ < укр. *брунька* ‘пупољак’,¹⁰ које је са друге стране дало дијал. глагол *брунитися* ‘терати пупољке’, пандан глаголу *бростатися* ‘id.’.

8.3. Поменути семантичка специјализација могла би бити у вези са начином зимске исхране стоке карактеристичним, нпр., за јужни Кавказ и Литванију, где се стока зими хранила по шумама, једући само грање дрвећа. Такав начин исхране свакако није био непознат Словенима (који су одавно прешли на исхрану стоке сеном), а понегде се и задржао, нарочито у источно-карпатском региону и на Балканском полуострву, где су сељаци зими држали овце, или и овце и стоку под отвореним небом и хранили домаће животиње, посебно козе, залихама насеченог грања (Moszyński I 120–121).

8.4. Семантички помак ‘пупољак, изданак’ > ‘храна за стоку’ покушао је да објасни само Скок који је, пошавши од ие. **bhreus-* ‘пупољити’, протумачио именицу *брџ* као апстрактум на *-i*, са развојем значења: ‘пупољење дрвећа’ > ‘младица, пупољак’ > ‘храна за ситну стоку’ (в. § 4). Паралелу за овакав развој значења налазимо у рус. дијал. *брџ* coll. ‘лишће и гранчице које служе за исхрану стоке’ < псл. **brědъ* ‘воћка, изданак’ (в. SP 1:374). Посебно је занимљиво то што је псл. основа **brěd-/brěd-* сродна са лит. *brėsti, brėndau* ‘надимати се, сазревати’, лет. *bruōds* ‘пупољак’, ир. *bruinne* ‘груди’ (деталније в. ЭССЯ 1:49–50 s.v. **abrėdъ*).

9. Али шта ако је семантички развој ишао у обрнутом смеру, сходно једном од тумачења изнетих у ЭССЯ s.v., које претпоставља сродство именице **brъsty/*brъstъ* са глаголом **brъsati*, уз развој значења ‘откинута (за сточну хра-

9 У чакавском, на пример, преовлађује основно значење именице ‘пупољак, изданак (углавном маслине)’, уп. *брџ* ‘frondes’ Истра (Ribarić), ‘цвет(ање) маслине; изданак’ Драчевица (ČDL), *брџ*, *-и* m. [?] ‘маслинов цвет’ Селца на Брачу (Vuković), *брџ*, *-а* m. ‘млади избојци маслине’ Трогир (Geić/Slade-Šilović), *бџрџ*, *-и* f. ‘млад, још неразвијен цват на стаблу, купусу итд.’ Брусје (Dulčić), али се спорадично јавља и ‘специјализовано’ значење, уп. *брџ*, *-и* m. [?] ‘део биљке што га брсти животиња, грана’ Селца на Брачу (Vuković), *брџ*, *-а* m. ‘грање које се убере за храну живини’ Трогир (Geić/Slade-Šilović). Код глагола је тај однос уједначенији, уп.: *брџити* ‘терати младе избојке код стабла’ Трогир (ibid.), *брџити* ‘зубима откидати лишће с биљке, јести лишће (нпр. о кози); цветати (о маслини), развијати се на грани (о маслиновом цвету)’ Селца на Брачу (Vuković), *бџрснџ* pf. ‘брснути, уштигнути младе вршиће *бџрсти* или зеленила стабла или биља’ Брусје (Dulčić); *обџрити* ‘зубима откинути лишће с биљке, појести лишће; расцветати се, обрстити (о маслини)’ Селца на Брачу (Vuković), *обџрити* ‘појавити се првим цватом (*бџрџ*) на стаблу’ Брусје (Dulčić), ‘обрстити, побрстити’ Вис (Roki).

10 Именица *брунька*, као основни назив за пупољак у украјинском језику, баш као ни *брџ* – нема општеприхваћену етимологију већ две паралелне: 1) од псл. **brunъ*, у крајњој линији од ие. **bher-* ‘носити, доносити (на свет); рађати’, тако ЭССЯ 3:47–48 s.v. **brunьka*; 2) од псл. придева **bruna* ‘светао, блистав, беличаст, светлосмеђ’, у крајњој линији од ие. **bher-* ‘блистав, светлосмеђ’, тако SP 1:386–388 s.v. **brona* : **bruna*, **brоньka* : **brunьka* (в. ЕСУМ 1:268).

ну)’ > ‘пупољак, изданак, лист’ (в. § 3.1.)? Ту се као семантичка паралела наводи псл. **brъščьl’anь*/**brъščьl’ень*, протумачено као суфиксална изведеница од основе глагола **brъsati*/**brъskati*,¹¹ са истим првобитним значењем ‘откинуто (за сточну храну)’ (в. ЭССЯ 3:59–61; другачије SP 1:409–410 s.v. **brъskl’anь* : **brъsk’anь*).

9.1. У прилог овом тумачењу још више говори чињеница да се у руском језику континуанте псл. **brъsnqti* (< **brъsati*) употребљавају у истим контекстима као јсл. **brъstiti*, уп. рус. дијал. *броснѹтъ*, *бруснѹтъ* ‘брати/чупати целом шаком, кидати лишће с граница, бобице са жбуна’: Листочѹкѹи с прѹтиков броснѹ, зимой корѹвшке – Надо броснѹтъ листѹ скотѹине – Топѹре овѹц-то витѹ не корѹмим, мѹло, не брѹсьнем – Хожѹ козлѹхам лѹс броснѹ – Убежѹли в лѹс, навѹрно лѹсьйо бруснѹт, для себѹ, для своейѹ корѹвы – 3 берѹски бруснѹм лѹсьйо офѹям, корѹмим, завѹривѹм (АОС), уп. и израз *лист* (*лѹсту*) *бросѹтъ* ‘скупљати/брати лишће за храну стоци’ (СРГК) (в. Бјелетић 2010:129–130).¹²

9.2. Уосталом, значење ‘откидати границие’ има семантичку потпору и у континуантама ие. **bhrud-ti*, уп. стенгл. *bréotan* ‘ломити’, стисл. *brióta* ‘id.’, срвнем. *briezen* ‘откидати границие’ (в. § 3.).

10. Пошто смо видели да су са семантичког аспекта сва три предложена тумачења прихватљива, размотрићемо формалну страну проблема.

10.1. Већ смо поменули да се паралелно постојање облика мушког и женског рода **brъstь* m. и **brъstь* f. у речницима углавном не коментарише (в. § 4.). Ако имамо у виду запажање Куркине да у познопрасловенској епохи и у појединачним словенским дијалектима супротстављеност по роду основа на -ѹ и -ѻ постаје прилично регуларна појава, те да по правилу односне варијанте немају општесловенску распрострањеност већ коегзистирају у систему као територијална образовања, као дијалекатски ограничене појаве (Куркина 1987:166)¹³ – коментар је можда и сувишан.

11 Уп. горепомнуте срп. облике *брѹтевац* ‘планина где летује стока’, *брѹтина* ‘брсна грана’ (в. § 6.), који као да такође указују на варијанту **brъsk-* > **brъšč-*.

12 За континуанте псл. корена **brъs-* ‘кидати’ карактеристична су значења: ‘оштри’ (пољ., чеш., слч., срп., мак.), ‘трѹи, трљѹти, брисати’ (с.-х., слн., буг.) и ‘бријати’ (буг.), док је значење ‘бацати’ ограничено само на руски језик (Szczepańska 1989:214). Међутим, и у руском је глагол *бросѹтъ* у значењу ‘бацати’ релативно нова реч, будући да се појављује тек у писаним споменицима са почетка 17. века. Појам ‘бацати’ се у то време исказивао глаголима *метѹти* и *кидати*. Први помен глагола *бросѹтъ* потиче са краја 16. века, али у значењу ‘откидати, одламѹти итд.’. Претпоставља се да је овај глагол припадао професионалној лексци узгајивача лана, у којој је *бросѹтъ* или *броснѹтъ* (*лен*) значило: ‘продергивѹтъ лен через специальное приспособление для срезания головок’ (Черных 1956:186–188). Са оваквим тумачењем слаже се и Трубачов у свом приказу поменуте књиге: ‘История русск. *бросѹтъ* ‘метѹтъ’, др.-русск. *brъsati* ‘сривѹтъ; подбирѹтъ’ хорошо иллюстрируется примерами из терминологии новгородских льноводов’ (Трубачев 1958:106). Дакле, савремено значење глагола *бросѹтъ* ‘бацати’ је секундарно, настало као последња карика у семантичком низу: ‘отбрасывѹтъ, отрѹзѹѹ, отривѹѹѹ’ > ‘отбрасывѹѹѹ’ > ‘бросѹтъ’ (Черных 113–114).

13 Ауторка констатује да главни део варијаната чине дијалекатска новообразовања познопрасловенске епохе, али да има и случајева балто-словенског наслеђа (Куркина l.c.). На стр. 169 она додаје да је сврсисходно и оправдано раздвојити морфолошке варијанте и признати им статус самосталних речи само у случају када се у дијалектима прѹти постојана усмереност ка семантичком супротстављању и лексикализацији варијаната.

10.2. Међутим, сложићемо се са Варботовом да се појава варијантности мора посматрати на два плана: функционалном и генетском. По ауторкином мишљењу, на функционалном плану варијантност је последица одсуства унификације, нормe, што омогућава коегзистирање варијантних образовања или територијалну, дијалекатску диференцијацију језика (Варбот 1988:518). Функционалност се, али у другачијем смислу, помиње и у SP, где се претпоставља да паралелизам основа на *-i* и *-ō* одражава стару функционалну опозицију – реч са појединачним значењем : колектив (в. § 4.).

10.3. Са друге стране, случајеви варијантности на генетском плану разликују се у погледу присуства односно одсуства непосредне генетске везе међу варијантама, тако да је могућа: а) варијантност као последица преобразовања лексема и б) варијантност као резултат паралелне независне творбе неколико лексема на бази једнокоренских, али по структури различитих основа, или помоћу варијантних афикса (Варбот l.c.).¹⁴

11. Да бисмо евентуално утврдили о каквој варијантности је реч у случају псл. **br̥stb̥ m.* и **br̥stb̥ f.*, позабавићемо се афиксима.

11.1. Као што је већ речено, Скок сматра да је првобитни облик фемининум, те да је у питању апстрактум на *-i* добијен помоћу суфикса *-tb̥* од ие. основе **bhreus-* (в. § 4.). Скокову тврдњу лепо поткрепљује оно што је о суфиксу *-tb̥* рекао Славски: “То је примарни суфикс који у псл. обично твори примарна апстракта од вербалних коренова, која су најчешће посведочена у наредном развојном стадијуму конкретизације (nomen acti, nomen rei, nomen instrumenti, изнимно collectivum). Суфикс је морао бити продуктиван у раној псл. епохи, знатан део ових речи нема ие. еквиваленте, дакле постале су на псл. тлу. Добро је потврђено преко 100 псл. речи са овим суфиксом, а више од половине су сложене речи са другим чланом на *-tb̥*. Скоро све те речи су женског рода, основе на *-i̯-*” (уп. SP 2:43). Међутим, Славски међу исцрпно наведеним примерима не помиње псл. **br̥stb̥ f.* (можда и стога што реч нема јединствену, коначно решену етимологију).

11.2. Ако останемо при Скоковој тврдњи да је у питању апстрактум на *-i* добијен помоћу суфикса *-tb̥*, нема формалних препрека да се псл. **br̥stb̥* изведе и из ие. **bhrud-ti-*,¹⁵ уп. псл. **čęstb̥* ‘одломак целине, део’ < **k̥nd-tis* : балт. *kāndō* ‘трисем’ (SP 2:43), упркос томе што се у ЭССЯ 3:58 ово решење одбацује као мање вероватно, додуше – без конкретног образложења.

11.3. Друго мишљење заступа Сној: примарни облик је маскулинум, по реклу трпни партицип од ие. **bhrus-tō-* ‘набрекао’ > ‘оно што је набрекло’ (в. § 4.1.).¹⁶ И ово мишљење је сасвим легитимно, иако је забележен далеко већи број потврда у женском роду.

14 Ауторка сматра да од међусобног генетског односа варијаната зависи решење проблема историјске идентичности речи и у складу с тим распоређивање варијаната по речничким одредницама: паралелна образовања могу бити дата у различитим одредницама, а варијанте повезане односима преобразовања треба да буду обједињене у једној одредници (Варбот l.c.).

15 За семантику в. § 9.2.

16 Уп. констатацију Славског: “Суфикс *-tb̥* твори пре свега коренске примарне адјективе (касније партиципе)” (SP 2:37).

11.4. Међутим, семантика јсл. облика наводи нас на то да, следећи исти модел, предност дамо вези са псл. глаголом *brъsati (в. § 3.1.) < ие. *bhreu-k- ‘брисати, скидати, тргати’,¹⁷ дакле – *bhrŭk-tó- ‘откинут’ > ‘оно што је откинуто (гранчице, лишће, пупољци)’. Као паралелу можемо навести псл. *rъtь ‘нешто избачено ка напред или ка горе, оштар завршетак; њушка, уста; врх, брежуљак’: rъvq, rъvati ‘кидати’, *rъjq, rŭti ‘рити’, ие. *reu- ‘копати, рити’, adi. *ru-to- (SP 2:37).

11.4.1. Осим семантике, у прилог оваквом тумачењу говори и чињеница да се управо на српској и бугарској територији сачувало неколико реликтних облика који такође стоје у вези са псл. *brъsati, уп. срп. дијал. nǎbrстине ‘пабирци изломљених и закржљалих стабљика конопље’, ‘остасти од конопље’ Пирот, nǎbrскиње ‘остатак од конопље кад се она таре на трлици’ Црна Трава, буг. дијал. nǎbrстине ‘остасти конопље при брању’ Годеч, nǎbrшњак ‘пабирци који остају од конопље након млаћења’, nǎbrсник ‘id.’, nǎбирьсѣк ‘id.’ Софија, Брезник; срп. очебр̄снути ‘одломити с краја’, очебр̄снути ‘откинути, очехнути’ (детаљније в. Бјелетић 2010:124, 127).

11.5. Ако се, међутим, и овде пође од првобитне *i*-основе, *brъstь би као глаголска именица на *-t(e)i-* генетски била идентична инфинитивима лит. brŭkti, лет. brukt (Fraenkel 1:54–55).¹⁸ *bruk-t(e)i- ‘тргање, кидање’ > ‘оно што је откинуто’. У том случају маскулиnum би могао бити секундаран.

12. Да ли на основу изнетих аргумената можемо донети чврсте, једнозначне закључке о пореклу и творби разматране лексичке породице? Нажалост, одговор је негативан.

12.1. У фонетском погледу, псл. *brъstь/*brъstь регуларно би се могло извести из сва три поменута глаголска корена (*bhrus-, *bhrud(h)-, *bhruk-). У творбеном погледу, имамо дилему да ли је *brъstь резултат самосталне творбе суфиксом *-tei/-ti од неког од ових коренова, или пак изведеница суфиксом *-ei/-i од основе пасивног партиципа *brъstь који би и сам био изведен од неке од тих хипотетичних глаголских основа. Такве изведенице од придевских основа са апстрактним или колективним значењем нису реткост (в. Vaillant 4:22 и даље), уп. нпр. стсл. ветъшь, рус. ветошь од *vetъхъ (ОС 15–16 s.v. vetaui). Да у њиховој основи може бити придев који је по пореклу пасивни партицип на *-to-* сведочи рус. заст., дијал. чисть ‘чистина’ (в. ЭССЯ 4:122 s.v. *čistь).

12.2. У ситуацији када су потенцијално могућа различита формална тумачења, преостаје нам само да се вратимо аргументима семантичке природе у корист веће вероватноће овог или оног понуђеног решења. Полазећи управо од преовладавајуће семантике јужнословенских потврда, ми смо се определили за

¹⁷ Занимљиво је следеће тумачење: “За *brъs-/brus-/brys- треба поћи или од ие. *bhreu-k- (лит. braŭkti ‘чистити, остругати, огулити’ са богатом породицом) или – што је мање вероватно – од *bhreud-s-, где се мора претпоставити дентал, зато што би у *bhreus- словенско *s > x*” (ESJS 83 s.v. brselije). Дакле, осим што постоје семантичка поклапања псл. *brъsati са континуантима ие. *bhrud-ti- (в. § 9.2.), помишља се чак и на њихово заједничко порекло.

¹⁸ “Од датива једине овог типа апстракта (*-tei*) формирала се граматичка категорија бсл. инфинитива на *-tēi >* псл. *-ti*” (уп. SP 2:43).

извођење псл. **brъstь/*brъstь* из ие. **bhreu-k-* ‘брисати, скидати, тргати’, **bhrŭk-tó-* ‘откинут’ > ‘оно што је откинуто (гранчице, лишће)’ > ‘храна за стоку’ (в. §§ 11.4. и 11.4.1.). При томе и даље остаје отворено питање да ли је у јужнословенским језицима дошло до семантичке специјализације основног значења ‘пупољак, изданак’ или се, можда, ипак ради о континуантима два различита ие. корена, које су се слиле због међусобне фонетске сличности, тј. **brъstь/*brъstь* I ‘пупољак, изданак’ (< и.-е. **bhreu-s-*) и **brъstь/*brъstь* II ‘храна за стоку: откинуто лишће, гранчице, пупољци’ (< и.-е. **bhreu-k-*) (в. Бјелетић 2010:129).

12.3. Што се тиче непосредне генетске везе међу варијантама **brъstь* f. и **brъstь* m., вероватнија је – бар према тумачењу за које се овде залажемо – секундарност *-tь* у односу на *-tь*, иако се не може сасвим искључити ни могућност да су у питању два паралелна независна образовања од исте основе (в. § 10.3.).

Литература

- Аникин 1998 – А. Е. Аникин: *Этимология и балто-славянское лексическое сравнение в праславянской лексикографии*, Новосибирск 1998.
- БЕР – *Български етимологичен речник*, София 1971–.
- Бјелетић 2010 – М. Бјелетић: *Пабрстиње: праславянскиј реликт на Славянском Југе, Јужнословенски филолог* 66, Београд 2010, 123–134.
- Варбот 1988 – Ж. Ж. Варбот: *Словник праславянског словаря в диахроническом аспекте, Budalex 88 Proceedings*, Budapest 1988, 517–525.
- ЕРСЈ – *Етимолошки речник српског језика*, Београд 2003–.
- ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови*, Київ 1982–.
- Куркина 1987 – Л. В. Куркина: *Вариантность основ на -й и -о и -а в южнославянских языках, Сопоставительное изучение словообразования в славянских языках*, Москва 1987, 164–169.
- ОС – *Огледна свеска*, Етимолошки одсек Института за српски језик САНУ, Београд 1998 (Библиотека ЈФ н.с. 15).
- Трубачев 1958 – О. Н. Трубачев: *П. Я. Черных, Очерк русской исторической лексикологии. Древнерусский период*, Москва 1956, АН СССР Институт славяноведения. *Краткие сообщения* 25, Москва 1958, 89–106.
- Фасмер – М. Фасмер: *Этимологический словарь русского языка I–IV* (перевод с немецкого и дополнения О. Н. Трубачева), Москва 1986–1987².
- Черных – П. Я. Черных. *Историко-этимологический словарь современного русского языка* 1–2, Москва 1993.
- Черных 1956 – П. Я. Черных: *Очерк русской исторической лексикологии. Древнерусский период*, Москва 1956.
- ЭСБМ – *Этымалагічны слоўнік беларускай мовы*, Мінск 1978–.
- ЭССЯ – *Этимологический словарь славянских языков*, Москва 1974–.

- Bańkowski – A. Bańkowski: *Etymologiczny słownik języka polskiego I–II*–, Warszawa 2000–.
- Berneker – E. Berneker: *Slavisches etymologisches Wörterbuch*, A – моръ, Heidelberg 1908–1913.
- Bezljaj – F. Bezljaj: *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*, Ljubljana 1976–2007.
- Bloch/Wartburg – O. Bloch, W. von Wartburg: *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris 1950.
- Boryś – W. Boryś: *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 2005.
- Boryś 1999 – W. Boryś: *Czakawskie studia leksykalne*, Warszawa 1999.
- Brückner – A. Brückner: *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1927.
- Dauzat/Dubois/Mitterand – A. Dauzat, J. Dubois, H. Mitterand: *Nouveau Dictionnaire étymologique et historique*, Paris 1964.
- DELI – M. Cortelazzo, P. Zolli: *Dizionario etimologico della lingua italiana 1–5*, Bologna 1979–1988.
- Diego – V. G. de Diego: *Diccionario etimológico español e hispánico*, Madrid 1985².
- ESJS – *Etymologický slovník jazyka staroslověnského*, Praha 1989–.
- Fraenkel – E. Fraenkel: *Litauisches etymologisches Wörterbuch I–II*, Göttingen 1962–1965.
- Kluge – F. Kluge: *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, 20. Auflage, bearbeitet von W. Mitzka, Berlin 1967.
- Machek – V. Machek: *Etymologický slovník jazyka českého*, Praha 1968².
- Miklosich – F. Miklosich: *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Wien 1886.
- Moszyński – K. Moszyński: *Kultura ludowa Słowian I–II*, Warszawa 1967–1968.
- Onions – *The Oxford Dictionary of English Etymology*, edited by C. T. Onions with the assistance of G. W. S. Friedrichsen and R. W. Burchfield, Oxford 1985¹².
- Picoche – J. Picoche: *Dictionnaire étymologique du français*, Paris 1990.
- Pokorny – J. Pokorny: *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch I–II*, Bern/München 1959–1969.
- Sadnik/Aitzetmüller – L. Sadnik, R. Aitzetmüller: *Vergleichendes Wörterbuch der slavischen Sprachen 1–7*, Wiesbaden 1963–1973.
- Schuster-Šewc – H. Schuster-Šewc: *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache 1–24*, Bautzen 1978–1989.
- Skeat – W. W. Skeat: *An Etymological Dictionary of the English Language*, Oxford 1909⁴ (штампано 1946).
- Skok – P. Skok: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1–4*, Zagreb 1971–1974.
- Sławski – F. Sławski: *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1952–.
- Snoj – M. Snoj: *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana 2003².
- SP – *Słownik prasłowiański*, Wrocław etc. 1974–.
- Szczepańska 1989 – E. Szczepańska: Pojęcie 'rzucić; iacěre' w językach słowiańskich, *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* 25, Warszawa, 211–224.
- Vaillant – A. Vaillant: *Grammaire comparée des langues slaves I–IV*, Lyon/Paris 1950–1974.

Извори

- АОС – *Архангелски областни словарь*, Москва 1980–.
- Боричић – В. Боричић Тиврански: *Рјечник васојевићког говора*, Београд 2002.
- Букумирић – М. Букумирић: Пастирска лексика села Гораждевца (код Пећи), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* 35/1, Нови Сад 1992, 161–193.
- Вујичић – М. Вујичић: *Рјечник говора Прошћења (код Мојковца)*, Подгорица 1995.
- Гаговић – С. Гаговић: Из лексике Пиве (село Безује), *СДЗб* 51/ 2004, 1–312.
- Далмација – С. Далмација: *Рјечник говора Поткозарја*, Бања Лука 2004.
- Динић – Ј. Динић: *Тимочки дијалекатски речник*, Београд 2008.
- Живковић – Н. Живковић: *Речник пиротског говора*, Пирот 1987.
- Златановић – М. Златановић: *Речник говора јужне Србије*, Врање 1998.
- Златковић – Д. Златковић: Пословице и поређења у пиротском говору, *СДЗб* 34/1988, 341–683 (речник 613–681).
- Јовичић – М. Јовичић: *Крајишки ријечник*, Београд 2003.
- Митровић – Б. Митровић: *Речник лесковачког говора*, Лесковац 1984.
- Пеев – К. Пеев: *Речник на македонските говори во југоисточниот егејски дел*, Скопје 1999–.
- Пеев 1988 – К. Пеев: *Кукушкиот говор*, II Речник, Скопје 1988.
- Пешикан – М. Пешикан: *Староцрногорски средњокатунски и љешански говори*, *СДЗб* 15/1965 (речник 220–294).
- Реметић – С. Реметић: *Из лексике источнобосанских Ера* (збирка речи у рукопису). РМЈ – *Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања*, Скопје 1986.
- РСА – *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Београд 1959–.
- СДЗб – *Српски дијалектолошки зборник* 1–, Београд 1905–.
- СРГК – *Словарь русских говоров Карелии и сопредельных областей* 1–6, Санкт-Петербург 1994–2005.
- Станић – М. Станић: *Ускочки речник* 1–2, Београд 1990–1991.
- СТИЈОВИЋ – Р. СТИЈОВИЋ: Из лексике Васојевића, *СДЗб* 36/1990, 121–380.
- Ћупићи – Д. Ћупић, Ж. Ћупић: *Речник говора Загараца*, *СДЗб* 44/1997.
- ČDL – М. Hraste, Р. Šimunović, R. Olesch: *Čakavish-deutsches Lexicon* I, Köln/Wien 1979.
- ČR – *Čakavska rič* 1–. Split 1971–.
- Dulčići – Ј. Dulčić, Р. Dulčić: *Rječnik bruškoga govora*, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 7/2, Zagreb 1985, 371–747.
- Geić/Slade-Šilović – D. Geić, M. Slade-Šilović: *Građa za diferencijalni rječnik trogirskoga čakavskog govora od polovice XIX do polovice XX stoljeća*, *ČR* 1989/1, 89–114.
- Malbaša – Z. Malbaša: *Iz leksike sela Donjih Ramića kod Ključa u Bosanskoj Krajini*, *Прилози проучавању језика* 12, Нови Сад 1976, 95–117.

Mihajlović/Vuković – V. Mihajlović, G. Vuković: *Srpskohrvatska leksika ribarstva*, Novi Sad 1977.

Pleteršnik – M. Pleteršnik: *Slovensko-nemški slovar I–II*, Ljubljana 1894–1895.

Ribarić – J. Ribarić: Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, *СДЗБ* 9/1940, 1–207.

Roki – A. Roki-Fortunato: *Libar Viškiga Jazika*, Toronto 1997.

Vuković – S. Vuković: *Ričnik selaškega govora. Rječnik dijalekta Selaca na otoku Braču*, Split 2001.

Summary

On the lexical family of PSl. *brъstь/*brъstь ‘bud, sprout, shoot; fodder’

The paper offers an analysis of the lexical family of the PSl. *brъstь f./*brъstь m. ‘bud, sprout, shoot’, which is abundantly present in South Slavic languages. Its semantics emphasizes the fact that it nominates some sort of cattle feed: ‘young branches, buds and leaves as a fodder’, ‘to tear off and eat foliage (of cattle)’.

A review of existing explanations shows that PSl. *brъstь/*brъstь does not have an unanimously accepted etymology. It is usually interpreted as deriving either from PIE. *bhrud-ti-s (*bhreu-d-) ‘to sprout, spring up’ (Bezlaj; BER; Machek) or from PIE. *bhreu-s- ‘to spring up, blow up’ (Skok; Snoj). The possibility that it is cognate with the PSl. verb *brъsati < PIE. *bhreu-k- ‘to wipe, take off, tear’ is also taken into consideration (ESSJa).

As far as phonetics is concerned, PSl. *brъstь/*brъstь could be regularly derived from any of the three verb roots mentioned above (*bhrus-, *bhrud(h)-, *bhruk-). When it comes to word-formation, the dilemma arises whether *brъstь is the result of independent word-formation by suffix *-tei/*-ti (from one of those roots) or it is derived by suffix *-ei/-i from the stem of passive participle *brъstь (which itself could also be traced back to one of those hypothetical verb stems).

In situations when there are multiple formally possible explanations, it is necessary to reach out for semantic arguments. Departing from the predominant meanings of South Slavic lexemes, offered in this paper is the following interpretation: PSl. *brъstь/*brъstь < PIE. *bhreu-k- ‘to wipe, take off, tear’, *bhrük-tó- ‘torn off’ > ‘that which is torn off (young branches, buds, leaves)’ > ‘cattle feed’.

Институт за српски језик САНУ
Кнез-Михаилова 36/1, 11000 Београд, Србија
marta.bjeletic@isj.sanu.ac.rs